VALERIU-NICOLAE NICHITEAN

O CLASIFICARE A ARGUMENTELOR OFERITE DE SEXTIL PUŞCARIU ÎMPOTRIVA PRINCIPIULUI ORTOGRAFIC ETIMOLOGIC ÎN *ORTOGRAFIA REVIZUITĂ A ACADEMIEI ROMÂNE [ORAR]*[*]

1. În rândurile ce urmează ne-am propus să evidențiem atitudinea lui Sextil Puşcariu vizavi de problema principiilor aplicate în ortografia românească, aşa cum se întrevede ea la începutul carierei lingvistului ce avea să joace ulterior un rol important în dezvoltarea ei nu doar prin operă, ci şi prin prezența sa în Academie. Textul pe care ne vom baza este, după cum sugerează şi titlul articolului, *Ortografia revizuită a Academiei Române*, o scrisoare trimisă din Viena de către tânărul Puşcariu directorului revistei „Convorbiri literare", Ioan Bogdan, în luna octombrie a anului 1904. Mai exact, ne vom concentra efortul asupra identificării, a sistematizării şi a comentării argumentelor aduse de Puşcariu contra acelui principiu care fusese dominant în ortografia noastră până în 1904, şi anume cel etimologic, întrucât, după cum însuşi viitorul academician declară, „numai fonetismul poate fi luat în considerare" (ORAR, p. 3). Suntem îndemnați să facem acest demers de faptul că argumentația din ORAR îşi păstrează validitatea, claritatea, puterea de convingere şi, nu în ultimul rând, remarcabila eleganță la peste un secol de la formularea sa, demonstrând capacitatea de a trece testul timpului. Relevanța scrisorii ar fi azi, probabil, pur istorică dacă ortografia românească contemporană ar fi perfect conformă principiului său călăuzitor declarat, cel fonematic (mai degrabă decât cel fonetic, a cărui rafinare este); cum însă acest lucru nu este adevărat, de vreme ce scrierea noastră încă nu a ajuns la un caracter biunivoc[1], textul adus în atenția noastră ar putea servi oricând ca inspirație unei viitoare posibile îmbunătățiri a sistemului.

Criteriul folosit în sistematizarea argumentelor din ORAR şi, totodată, ceea ce considerăm că aducem nou este cel al categoriei umane afectate de o dificultate sau de alta a etimologismului ori – ca să formulăm printr-o întrebare – „Pentru cine

[*] Acest articol face parte dintr-o cercetare mai extinsă a subiectului ortografiei române, concretizată până în prezent în disertația cu titlul *Sextil Puşcariu şi războiul ortografic*.

[1] Ortografia noastră încă manifestă diverse abateri de la regula ce atribuie fiecărui fonem câte un simbol, dintre care unele intens dezbătute în ultimul deceniu (<î> versus <â>, de exemplu), altele trecute sub tăcere (problema notării africatelor) sau chiar vag recunoscute ca probleme (semivocalele şi subiectele înrudite).

DACOROMANIA, serie nouă, XXIV, 2019, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 49–56

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

reprezintă cutare punct negativ al etimologismului o problemă?”. Conform acestui criteriu, identificăm trei categorii de probleme: probleme din perspectiva celor ce stabilesc normele, probleme din perspectiva celor ce au de aplicat normele (adică oricine care doreşte să folosească limba română în scris, categorie umană pe care o vom denumi – prin analogie cu alte bunuri, mai concrete decât limba – „utilizatori”) şi probleme care se încadrează mai greu într-una dintre cele două categorii precedente datorită faptului că gravitează, de fapt, în jurul naturii înseşi a principiului etimologic.

2. Probleme legate de normatori. Prima categorie menționată se referă, prin urmare, la acele situații discutabile, ambigue, pe care le pot întâmpina membrii forului normativ în momentul când decid ortografia unui cuvânt. În această grupare putem întâlni la Puşcariu:

a. Cuvintele cu etimologie necunoscută sau nesigură (ORAR, p. 4): *arăt* < *adrectō* sau *ēlātō*[2]? Puşcariu mai menționează şi substantivul *râie* (ORAR, p. 7), a cărui etimologie, *ărăneam*, fusese necunoscută, ceea ce a condus, în vremea când pentru /î/ nu se introdusese încă regula poziției în cuvânt (care, în momentul scrierii lui ORAR fusese proaspăt adoptată în 1904 de către Academie), la grafia <rîie>, în loc de <râie>. Acest dezavantaj, pe de altă parte, nu este împărtăşit de principiul fonetic: în vreme ce etimologia unui cuvânt poate reprezenta ceva necunoscut, deci o bază nesigură pentru construirea ortografiei sale, pronunția nu va constitui niciodată o problemă; chiar admițând ceea ce este perfect normal, că pronunția poate varia din diferiți factori sau chiar şovăi la aceeaşi persoană, un standard se poate atinge, fie apelându-se la criteriul statistic (cum pronunță majoritatea vorbitorilor), fie la cel al proveniență standardului limbii (cum pronunță vorbitorii dialectului pe scheletul căruia s-a construit limba literară)[3].

b. Dilema alegerii – în cazul cuvintelor moştenite din limba latină – a unui standard bazat pe latina clasică sau pe cea vulgară (cum ar fi a alege între grafiile <mĕr> şi <măr>[4]). Această problemă, descrisă de Puşcariu ca „o dilemă din care nu vom putea ieşi niciodată” (ORAR, p. 3), nu ar trebui să ne mire: limbile romanice s-au dezvoltat din variante locale de latină vulgară, nu direct din latina pe care o cunoaştem mulțumită lui Cicerō, lui Caesar sau lui Tacitus. Cum latina vulgară este slab cunoscută din documente, iar cea cultă nu reflectă foarte fidel realitățile romanice, niciuna nu poate constitui un fundament solid pentru o ortografie etimologică şi conduce la şovăieli precum cele semnalate de Puşcariu.

c. Problema excepțiilor, a evoluțiilor mai rare, exemplificată de Sextil Puşcariu prin ceea ce azi scriem ca <zac>, care însă provine din *jaceō* (ORAR,

[2] Dimitrie Macrea (1982, p. 169) îl derivă din *arectare* [sic!].

[3] Acest principiu este avansat de Puşcariu în partea ulterioară a studiului, când discută perechile de tipul *seară*/*sară*. Un exemplu la fel de potrivit pentru o pereche de forme simultan îndreptățite ar fi şi *văd*/*văz*, cel dintâi fiind majoritar, iar cel de-al doilea propus de dialectul muntenesc, baza românei standard.

[4] Simbolul <ĕ> pentru vocala /ă/ fusese abandonat, prin decizia Academiei, odată cu reforma din 1904, încât singura opțiune pentru notarea vocalei respective este litera pe care o folosim în continuare, <ă>.

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

p. 4). În acest exemplu, Puşcariu arată că nu s-ar potrivi nici <z>, nici <ʒ> şi nici nu mai menționează a treia grafie pentru /z/ care circulase până în acea perioadă, <s>, care iese din calcul instantaneu datorită poziției inițiale a consoanei în acest cuvânt. Am putea invoca şi rarele ocazii când *b* (chiar *v*) din latină au dat în română cuvinte cu <g> (Macrea 1982, p. 173) (fie ca /g/, fie ca /ğ/): *nĕbŭlam* > *negură*, *ūbĕrum* > *uger*, *rubus* > *rug*, *naevus* > *neg*. Aceste exemple arată că numărul de reguli pentru o ortografie etimologică, după cum foarte bine ilustrează, în fapt, şi engleza contemporană, ar fi foarte mare, conținând ramificații şi excepții, încât s-ar pierde dimensiunea practică; în acelaşi timp însă, numărul de „reguli" pentru o ortografie fonematică ar fi în mare măsură acelaşi cu numărul de foneme. De fapt, tot setul de reguli al unei ortografii fonematice poate fi sintetizat în acest principiu: „a avea pentru fiecare sunet simplu al graiului nostru un singur semn grafic, şi fiecărei litere scrise să-i corespundă în grai un singur sunet" (ORAR, p. 6).

d. Subiectivitatea. „Fonetismul nu admite niciun amestec de sentimente la regularea ortografiei, fie patriotice, estetice sau de altă natură, ci voieşte ca ortografia să fie o fotografie a pronunțării" (ORAR, p. 5). Acest amestec etimologismul îl admite; este vorba şi de faptul că etimologismul nu poate să aibă limite precise. Întrucât o limbă *este* tot timpul în mişcare (prin urmare *a fost* tot timpul în mişcare), este greu ca normatorii să se decidă cât de departe în timp trebuie să meargă pentru recuperarea unui etimon[5]. Şi dacă s-ar ajunge la un consens în privința perioadei de extracție, de cele mai multe ori cuvântul oricum nu va putea fi ortografiat ca atare: /a între'ba/ nu va putea fi scris niciodată ca <interrogare>, nici /a ĭer'ta/ ca <libertare> sau /'azĭ/ ca <hadie>; cu atât mai absurd şi mai puțin recognoscibil ar fi <presbyterum> pentru banalul /'preot/. Întotdeauna cei ce vor ca prin ortografie să sugereze etimologia se vor găsi nevoiți să sugereze în acelaşi timp şi elemente din pronunție, altfel riscă să nu mai fie înțeleşi; aceasta conduce la faptul că, de fapt, ortografia etimologică va fi mereu un compromis în sine însăşi. Exemple ca românescul <fie-quare> (o grafie etimologică extremistă pentru *fiecare*) sau ca franțuzescul <août> nu reprezintă fidel nici pronunția, /fie'kare/, respectiv /'u/, nici etimoanele (compusul pe baza vechiului pronume *quālĭs*, *quālĕ* este o formațiune ulterioară a românei, iar <Augustus> este mult prea îndepărtat de pronunția /'u/ ca să poată măcar sugera numele contemporan al lunii în franceză). În cazul lui <août> se vede cel mai clar cum grafia este un compromis, un punct undeva la mijloc între vechiul /aŭ'gustus/ şi actualul /'u/. Totuşi, dacă franceza ar avea scuza că se scrie cu alfabetul latin de mai mult secole, de când pronunția era mai apropiată de scriere, românei îi lipseşte acest argument. Astfel, într-o şedință ipotetică pentru stabilirea unei ortografii etimologice, ne putem imagina nesfârşite întrebări de tipul „câte litere devenite mute să păstrăm?", „câte grupuri consonantice asimilate cu timpul să le scriem ca neasimilate?", „ce trăsături din etimon putem păs-

[5] Chiar dacă Titu Maiorescu, un precursor al principiului **fonematic**, vrând să fie echitabil, ia, de data aceasta, în contra lui I. Sbiera, apărarea etimologismului, afirmând că „etimologismul scrierii române [...] ne poate spune până unde să mergem cu derivația etimologică şi care sunt formele originale ale cuvintelor române" (Maiorescu 1990, p. 227).

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

tra?”[6] ş.a.m.d., fiecare specialist putând veni cu păreri subiective de tipul „ar trebui [...]”. Constatarea pe care o face Dimitrie Macrea asupra soluțiilor ortografice, că acestea ar fi „justificate de concepția diferiților autori asupra evoluției şi structurii limbii” (Macrea 1982, p. 130), îşi găseşte, cu siguranță, aplicabilitatea mai uşor când e vorba de principiul etimologic, care este mai dependent decât cel fonetic de interpretarea „evoluției şi [a] structurii limbii”.

e. O problemă identificabilă la Puşcariu, pe care însă nu o numeşte ca atare, ci sub denumirea generală de *ambiguități*, este cea a împrumuturilor savante din latină (sau panromanice). O mare parte din terminologia ştiințifică este bazată pe termeni recuperați de la cele două limbi clasice europene, greaca veche şi latina. În cazul celei din urmă, cuvintele împrumutate vor conține de multe ori grupuri de sunete care în alte situații (adică în cuvintele moştenite) au suferit evoluții pe parcursul dezvoltării românei. Dar în cuvintele împrumutate aceste modificări nu mai au loc, pentru că acestea pătrund în limbă cu mult după expirarea legilor fonetice amintite; astfel, se creează ambiguități dacă ambele secvențe (grupul de sunete evoluat şi grupul de sunete recuperat în forma inițială) se notează la fel. Cel mai potrivit exemplu folosit de Sextil Puşcariu este, probabil, *înscenare* (ORAR, p. 4). Grupul consonantic *sc* a dat în română, în cuvintele moştenite, pe /şt/ înaintea vocalelor anterioare, astfel încât mai demult era scris, etimologic, ca <sc> (exemplul lui Puşcariu: /’peşte/, scris <pesce>). Cum împrumutul, pe de altă parte, nu a fost trecut prin filtrul schimbărilor fonetice istorice, este pronunțat cu o variantă consonantică mai apropiată de etimon, /însče’nare/ şi nu ca /înşte’nare/, evident creând confuzii dacă este comparat cu cuvintele moştenite, ca /’peşte/, dacă acesta din urmă se va scrie <pesce>. Cu alte cuvinte, un vorbitor nu ar şti sigur, în momentul când vede un cuvânt ortografiat cu <sc> înainte de o vocală anterioară, dacă să citească aceste simboluri ca /sč/ sau ca /şt/, precum nu va şti nici dacă să scrie cu <sc> sau cu <şt> un cuvânt auzit în care apare secvența /şt/.

f. Cu toate că nu apare la Puşcariu, pe baza argumentului *e* am putea forma un argument *f*. Problema împrumuturilor poate fi extinsă şi asupra celor din alte limbi, întrucât ar fi ciudat ca ortografia să fie etimologică pentru o sursă şi fonetică pentru alta. Dar, în cazul împrumuturilor slave, este exact acest lucru: *văzduh* se scrie <văzduh> pentru că se pronunță ca atare; la fel şi *nevastă*, *zăpadă*, *norod*, iar lista poate continua încât să coincidă cu lista împrumuturilor slave ale românei. De vreme ce tradiția slavă presupune un alfabet diferit, cel chirilic, principiul etimologic se „scurtcircuitează” în acest punct. În cazul cuvintelor cu /î/ de origine slavă, nu se mai pune problema dacă sunetul provine dintr-un mai vechi /a/, /i/, /e/ sau /u/[7]. Este un fapt că limbile slave au asemenea vocale centrale (rusa [î], notat <ы>, bulgara /ă/, notat <ъ> ş.a.m.d.). Atunci, teoretic, niciunul dintre semnele <â>, <î>, <ê> sau

[6] Ca exemplu al acestei subiectivități, am putea constata că este surprinzător cum – spre deosebire de o problemă asemănătoare, fonemul /î/ – principiul etimologic nu a propus în vreun moment notarea diferențiată a lui /e/ ca <e> şi <ae> (sau chiar <æ>), precum în citirea „tradițională” a latinei.

[7] Fapt relevant pentru ortografie, determinând – în vremea când principiul dominant în ortografia românească era cel etimologic – dacă cuvântul moştenit în cauză se va scrie cu <â>, cu <ê>, cu <î> sau cu <û>.

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

<û> nu s-ar potrivi pentru cuvintele slave. Un exerciţiu de imaginaţie ar fi şi în cazul împrumuturilor turceşti cu /î/, cum ar fi *paşalâc*. Limba turcă se nota odinioară cu simbolurile arabe, însă acum foloseşte, în alfabetul latin adaptat necesităţilor sale, simbolul inovator <ı> pentru acest fonem. Astfel, în *paşalâc*, ca formă a simbolului, s-ar potrivi mai degrabă un <î>, căci seamănă mai mult cu litera folosită în standardul turcesc contemporan. Evident, toate aceste discuţii se anulează când avem regula simplă de un simbol pentru un fonem, indiferent de proveniența acestuia.

3. Probleme legate de utilizatori. Odată ce lingviştii cu putere de decizie ortografică îşi rezolvă (sau ocolesc) problemele şi stabilesc o normă, e rândul oamenilor de rând să aibă propriile dificultăţi. Din punctul de vedere al dificultăţilor acestora, toată argumentaţia stă în nevoia de cunoştinţe filologice (ORAR, p. 3) în vederea depăşirii „ambiguităţilor", cunoştinţe pentru care Puşcariu chiar recomandă un curs de filologie. Lipsa unor asemenea cunoştinţe poate conduce uşor la hipercorectitudine: Puşcariu menţionează pe cei ce scriu <cîscig> (ORAR, p. 4), chiar dacă etimologia corectă este *castīgāre*. Un exemplu contemporan este problema x-urilor. Nu există nicio regulă care ne-ar împiedica să scriem <ruxac>, singurul motiv pentru care nu o facem fiind faptul că în germană, limba din care a fost împrumutat termenul, cele două consoane, /k/ şi /s/, sunt în silabe diferite, Ruck şi sack. Acest cuvânt ne face chiar să ne întrebăm de ce nu scriem <rucksac> (sau chiar <rucksack>), de vreme ce gruparea consonantică în discuţie, chiar dacă într-adevăr nu se scrie cu <x> în germană, nu se scrie, pe de altă parte, nici cu <cs>, ci cu o a treia variantă, <cks>.

Un caz particular al argumentului legat de public îl reprezintă străinii care ne-ar învăţa limba: o ortografie etimologică reprezintă o inutilitate pentru toate categoriile de străini tentaţi de acest demers (ORAR, p. 4). Într-adevăr, Puşcariu susţine că, dintre cele două categorii de străini preocupaţi de învăţarea românei, pentru filologi ar fi redundantă, căci unor specialişti nu are rost să le arătăm ceva ce ei deja ştiu, iar pentru cei cu alte interese ar fi împovărătoare, întrucât pentru ei ar conta prea puţin istoria limbii în comparaţie cu capacitatea propriu-zisă de exprimare în limba română. În privinţa celei dintâi categorii, am adăuga că nu ar fi doar inutilă scrierea etimologică, ci o piedică şi pentru ei. Dacă un specialist cunoaşte limba latină şi este interesat şi de studiul limbii române, înseamnă că interesul său constă exact în trăsăturile proprii limbii române, proprii pronunţiei ei, dezvoltate în secolele ei de izolare, trăsături mascate şi minimalizate de o ortografie etimologică ce parcă se ruşinează de stadiul actual al limbii.

4. Problema naturii principiului. Nu în cele din urmă, a treia categorie, problema ce priveşte însăşi natura principiului etimologic, reprezintă, de fapt, un punct forte al argumentaţiei. Aceasta este un aspect ignorat de etimologiştii fervenţi, faptul că o ortografie etimologică nu se introduce, ci evoluează întotdeauna dintr-una fonetică (ORAR, p. 5). Aceeaşi idee o regăsim mai târziu şi la Dimitrie Macrea, care, având o privire de ansamblu, remarcă direct că „[...] ceea ce este astăzi etimologic în scrierea franceză şi engleză era odinioară *fonetic şi, parţial,*

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

tradițional" (Macrea 1982, p. 145). Cu alte cuvinte, ortografia etimologică e doar o ortografie fonetică anacronistică. Orice ortografie etimologică are inevitabil un „substrat" fonetic şi este imposibil să privim lucrurile în sens invers, pentru că**,** la un moment dat în trecut, mai apropiat sau mai depărtat, tot se găseşte un stadiu când se pronunța conform scrierii. O ortografie fonetică neajustată cu timpul, pe măsură ce pronunția se schimbă, va deveni o ortografie etimologică: „[...] în urma stabilirii formelor de scriere, treptat, încep să apară decalaje între transformările suportate de sistemele fonetice ale limbilor şi sistemul de scriere ce se menține fără modificări" (Stan 1996, p. 49). O ortografie etimologică, pe de altă parte, este greu de crezut că va ajunge fonetică în timp în condiții asemănătoare. Dacă ortografia etimologică nu se bazează pe una fonetică precedentă, atunci pur şi simplu nu se mai încadrează în accepțiunea ştiințifică a termenului alfabet, aceea de **„**sistem de scriere care notează atât consoanele, cât şi vocalele unei limbi"[8]. Ca să facem din nou o comparație plastică, am afirma că ortografia e ca o poză dintr-un act de identitate pentru o limbă: la început, titularul se recunoaşte foarte uşor din imagine, însă cu cât trece timpul, cu atât acesta poate fi mai greu de identificat în poză, fiind necesar să se facă una nouă, care să arate înfățişarea actuală a titularului, nu pe cea din ani de mult trecuți. Adevărul este că orice popor ce are revelația necesității de a-şi nota limba în scris o va face, în primele sale momente, mereu, fie printr-o metodă fonetică (alfabet, silabar, abjad, abugidă etc.), fie prin ideograme (hieroglife etc.). A respecta tradiția impusă de latină e mai inteligent să fie interpretat ca a scrie limba cum o vorbim, pentru că exact acelaşi lucru îl făceau şi romanii: puțin le păsa că *lāc* ar fi venit dintr-un **mlac* anterior, încât să scrie cu o literă mută[9], sau că fonemul lor /r/ provenea atât dintr-un /r/ vechi, cât şi dintr-un /s/ intervocalic rotacizat, încât să-şi facă o problemă națională din a distinge diacritic cele două tipuri de /r/ (aici putem da ca exemplu sufixul de infinitiv, *-sĕ*[10], care s-a păstrat nealterat în *es-sĕ* „a fi", dar în majoritatea cazurilor, urmând fie o vocală tematică, fie una de legătură generalizată, s-a preschimbat în *-rĕ*, cum a fost moştenit şi în limbile romanice). Şi este marele noroc al Europei că romanii nu s-au jenat niciodată să scrie cum vorbeau, altfel specialiştii din ziua de azi, cel puțin cei de la noi, nu polemizau dacă e mai potrivit să scriem cu <â> sau cu <î>, ci încercau, în van, să reconstituie măcar câteva din regulile de pronunțare ale latinei vechi. Să ne gândim numai cu cât era mai greu pentru toată lumea dacă un roman inspirat n-ar fi avut, în secolul IV î.Hr., „impietatea" (față de tradiție) de a inventa, din neant, o literă nouă, <G>, când a constatat o nepotrivire din alfabet, că o singură literă, <C>, exprima ambele ocluzive velare, fără a face această distincție absolut firească pentru limba latină[11]. O comparație pe deplin justificată este cea cu limba chineză

[8] Trebuie să evităm confuzia cu folosirea răspândită a termenului *alfabet* pentru desemnarea tuturor sistemelor de scriere, în exemple ca *alfabetul chinezesc*, tehnic eronate.

[9] Oare s-ar fi avansat, în asemenea condiții, o ortografie etimologică de tip <mlapte>?

[10] Mai exact, sufixul propriu-zis e doar *-s*, iar *-e* este o veche desinență de ablativ (Bujor, Chiriac 1971, p. 87.)

[11] *Ibidem*, p. 12.

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

veche, care nimeni nu ştie exact cum era pronunţată, întrucât aceasta a fost întotdeauna notată prin ideograme.

5. Calităţi ale etimologismului. Dincolo de toate defectele etimologismului identificate de Puşcariu, singura posibilă calitate a etimologismului, poate într-un fel justificată în cazul unui popor căruia i s-a negat atâta timp originea, anume dorinţa de evidenţiere a latinităţii prin ortografie, este elegant respinsă de acesta: „Când cineva mi-arată un cărbune şi-mi repetă de zece ori că e negru, când deci insistă prea mult asupra unui lucru care n-are nevoie de insistenţă, [...] în loc să-mi întărească convingerea atât de uşor de câştigat, începe să-mi stârnească bănuiala că lui îi lipseşte această convingere" (ORAR, p. 4). Şi, într-adevăr, dacă e să considerăm că tot ce e romanic, care e o categorie generală, trebuie – pentru a fi romanic – să fie înainte de aceasta franţuzesc, spaniol, italienesc, românesc etc., ajungem uşor la concluzia că simplul fapt de a fi românesc este prin sine însuşi un argument irefutabil al romanităţii unei realităţi lingvistice. Iar a încerca să cosmetizăm o anumită realitate lingvistică, în cazul de faţă ortografia noastră, prin apelul la etimologism înseamnă a ignora sau a încerca să ascundem acest argument.

Cu toate că ulterior, cu trecerea anilor, Puşcariu a ajuns mai deschis compromisului de dragul tradiţiei, suntem şi noi în mod deschis în favoarea principiului fonetic/fonematic. Considerăm că ortografia [sic!] trebuie să fie atât o lecţie de scriere corectă, cât şi de *pronunţie corectă*, nu o lecţie de scriere corectă şi de *istorie interpretabilă*. O astfel de scriere fonetică, pe lângă atâtea alte avantaje, ar permite eliminarea termenului *ortoepic* din numele dicţionarelor normative, întrucât pronunţia corectă s-ar deduce automat din ortografie. Cu toate că nu suntem încă în poziţia în care se găsesc unele limbi cu o tradiţie scrisă îndelungată, ca engleza sau franceza, care au, în grafie, o trăsătură etimologică pronunţată, nu putem, pe de altă parte, nici să comparăm româna cu limbi care sunt şi mai apropiate de caracterul biunivoc al ortografiei, cum ar fi maghiara, finlandeza sau turca. În schimb, pentru a evita creşterea decalajului între aspectul vorbit şi cel scris al limbii, trebuie să apelăm, ocazional cel puţin, la mici reglări, dacă nu la corectarea hotărâtă a unor imperfecţiuni ale sistemului moştenit de la generaţiile trecute.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Bujor, Chiriac 1971 = I. I. Bujor, Fr. Chiriac, *Gramatica limbii latine*. Ediţia a II-a, cu întregiri substanţiale, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1971.

Macrea 1982 = Dimitrie Macrea, *Probleme ale structurii şi evoluţiei limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982.

Maiorescu 1990 = Titu Maiorescu, *Despre scrierea limbei române*, în idem, *Critice*, Chişinău, Editura Hyperion, 1990.

ORAR = Sextil Puşcariu, *Ortografia revizuită a Academiei Române*, în Puşcariu 1974, p. 3–13.

Puşcariu 1974 = Sextil Puşcariu, *Cercetări şi studii*. Ediţie îngrijită de Ilie Dan. Prefaţă de G. Istrate, Bucureşti, 1974.

Stan 1996 = Ioan Teodor Stan, *Fonetica*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1996.

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)

THE REVISED ORTHOGRAPHY OF THE ROMANIAN ACADEMY
(*Abstract*)

The beginning of the 20th century was a time when the orthography of the Romanian language, using the recently adopted Latin alphabet, had not yet been fully standardised. There was still a debate whether the orthography should use, as a guiding principle, the phonetic principle or the so-called "etymological" one. The Transylvanian linguist Sextil Puşcariu was one of the spearheads of the phonetic principle and this article aims at rearranging and classifying the arguments Puşcariu had formulated against the etymological principle in his letter to Ioan Bogdan (director of the "Convorbiri literare" journal), titled "Ortografia revizuită a Academiei Române" ("The Revised Orthography of the Romanian Academy").

Cuvinte-cheie: *principiul fonetic*, *principiul etimologic*, *ortografie*, *normă lingvistică*, *pronunțare*, *hipercortectitudine*, *etimologie*.
Keywords: *phonetic principle*, *etymological principle*, *orthography*, *linguistic norm*, *pronunciation*, *hypercorrection*, *etymology.*

valeriunichitean@gmail.com

BDD-A30092 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 13:13:52 UTC)